

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(5)
مستخلص البحث.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญ.....	(10)
สารบัญตาราง.....	(17)
ตารางปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทย.....	(18)
ตารางปริวรรตอักษรอาหรับ-อังกฤษ.....	(20)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา.....	1
1.2 อักขรอาหรับ หะดีษ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	18
1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	18
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	19
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	20
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	20
1.8 วิธีดำเนินการวิจัย.....	21
บทที่ 2 อิสลามกับการศึกษา.....	24
2.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ การศึกษาอิสลาม (التربية الإسلامية).....	24
2.1.1 ความหมายของ อัตถ์รบียะฮุ (التربية) เชิงภาษาศาสตร์และ เชิงวิชาการ.....	24
2.1.2 คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันกับอัตถ์รบียะฮุ.....	28
2.1.3 ความหมายของ การศึกษาอิสลาม.....	33
2.1.4 แหล่งที่มาของการศึกษาอิสลาม.....	34
2.1.5 เป้าหมายของการศึกษาอิสลาม.....	45
2.2 ความรู้และอุละมาอ์ในอิสลาม.....	50

สารบัญ (ต่อ)

2.2.1	ความประเสริฐของความรู้.....	50
2.2.2	ความประเสริฐของอุละมาอ์.....	53
2.2.3	ทักษะของอุละมาอ์เกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้.....	60
2.3	มุสลิมกับการแสวงหาความรู้.....	62
2.3.1	ความสำคัญของการเรียนรู้วิชาศาสนา.....	62
2.3.2	ความสำคัญของการเรียนรู้วิชาภาษาอาหรับ.....	67
2.3.3	มารยาทในการศึกษาหาความรู้.....	71
2.3.4	คุณสมบัติที่สำคัญของผู้แสวงหาความรู้.....	82
2.4	ประวัติการศึกษาอิสลามในยุคต่าง ๆ โดยสังเขป.....	89
2.4.1	สมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ.....	89
2.4.2	สมัยคุละฟาอ์ อรรรอชิดีน.....	92
2.4.3	สมัยราชวงศ์อุมัยยะฮ์.....	103
2.4.3.1	สมัยอุมัยยะฮ์แห่งดามัสกัส.....	94
2.4.3.2	สมัยอุมัยยะฮ์แห่งสเปน.....	94
2.4.4	สมัยราชวงศ์อับบาซียะฮ์.....	98
2.4.5	สมัยราชวงศ์ฟาฏิมียะฮ์.....	99
2.4.6	สมัยราชวงศ์อูษมานียะฮ์.....	101
2.4.7	สมัยปัจจุบัน.....	103
บทที่ 3	ประวัติปอเนาะ.....	105
3.1	วิวัฒนาการและประวัติความเป็นมาของปอเนาะ.....	105
3.1.1	วิวัฒนาการของคำว่า ปอเนาะ.....	105
3.1.2	การกำเนิดปอเนาะ.....	106
3.1.3	ต้นแบบของปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	107
3.1.4	ปอเนาะแห่งแรกในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	108
3.2	การบริหารและการจัดการศึกษาของปอเนาะ.....	109
3.2.1	ลักษณะการจัดวางผังของปอเนาะ.....	109
3.2.2	โต๊ะครู.....	110

สารบัญ (ต่อ)

3.2.3 นักเรียน.....	112
3.2.4 การจัดการด้านการเรียนการสอน.....	113
3.2.5 วิชาที่จัดสอนในปอเนาะ.....	115
3.2.6 ลักษณะการเรียนการสอน.....	117
3.3 สาเหตุของการจัดตั้งปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	118
3.3.1 สาเหตุทางด้านศาสนาและวิถีชีวิต.....	118
3.3.2 สาเหตุทางเศรษฐกิจ.....	120
3.3.3 สาเหตุทางสังคม.....	120
3.3.4 กระแสการศึกษาอิสลามในโลกอาหรับ.....	121
3.4 มูลเหตุจูงใจให้รับการศึกษาในปอเนาะ.....	121
3.4.1 มูลเหตุจูงใจเข้าเรียนปอเนาะ.....	121
3.4.2 สาเหตุเข้าเรียนปอเนาะมากกว่าโรงเรียนรัฐ.....	122
3.4.3 สาเหตุที่ทำให้มีความสนใจวิชาศาสนามากขึ้น.....	123
3.4.4 วัตถุประสงค์ของการเรียนในปอเนาะ.....	123
3.5 บทบาทของปอเนาะต่อชุมชน.....	124
3.5.1 ปอเนาะในฐานะเป็นสถาบันศึกษาทางศาสนา.....	124
3.5.2 ปอเนาะในฐานะบุคคล.....	125
3.5.3 ปอเนาะในฐานะเป็นสถาบันทางสังคม.....	126
3.6 การปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ.....	127
3.6.1 การปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะภายใต้การจัดตั้งภาคการศึกษา 2 (พ.ศ. 2503-2514)	127
3.6.2 วัตถุประสงค์ในการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ.....	129
3.6.3 ปัญหาและอุปสรรคการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะ.....	130
3.7 การแปรสภาพปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม.....	131
3.7.1 โครงการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2508-2511.....	131

สารบัญ (ต่อ)

3.7.2 สภาพของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่แปรสภาพมาจากปอเนาะ.....	134
3.7.3 ผลกระทบจากการปรับปรุงส่งเสริมปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ช่วง พ.ศ. 2504-2514.....	136
3.8 การปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม.....	139
3.8.1 โครงการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2513.....	139
3.8.2 โครงการปรับปรุงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดภาคใต้ของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา พ.ศ. 2514-2519.....	140
3.8.3 การพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามบางโรงเรียนเป็นโรงเรียนพี่เลี้ยง (พ.ศ. 2517-2519)	141
3.8.4 จากโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนชุมชน (พ.ศ. 2523-2524).....	144
3.8.5 การดำเนินงานตามโครงการเพื่อพัฒนาโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนชุมชน.....	146
3.8.6 ผลกระทบจากการแปรสภาพปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา ช่วง พ.ศ. 2515-2524.....	148
3.9 การแปรสภาพโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม.....	149
3.9.1 การแปรสภาพโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ช่วง พ.ศ. 2525-2535.....	149
3.9.2 ผลกระทบจากการแปรสภาพโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม.....	159
3.9.3 การเปลี่ยนสภาพจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15(2) เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามมาตรา 15(1) ช่วง พ.ศ. 2535-2539.....	161

สารบัญ (ต่อ)

3.9.4 ผลกระทบจากการเปลี่ยนสภาพจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ตามมาตรา 15 (2) เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตาม มาตรา 15 (1).....	167
3.10 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน.....	169
3.10.1 การบริหารงานและการจัดการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม.....	169
3.10.2 การอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม.....	171
3.10.3 ปัจจัยที่ทำให้จำนวนนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพิ่มมากขึ้น.....	173
บทที่ 4 วิวัฒนาการการเรียนการสอนอิสลามศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	175
4.1 ช่วงแรก : ปอเนาะหลังจากขึ้นทะเบียนต่อราชการ และถูกแปรสภาพเป็น โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม (พ.ศ. 2504 - 2525).....	175
4.1.1 การจัดการศึกษาช่วงปี พ.ศ. 2504 - 2525.....	175
4.1.2 หลักสูตรปอเนาะ พุทธศักราช 2504.....	180
4.1.2.1 หลักสูตรการสอนและการวัดผลการเรียน.....	180
4.1.2.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในการจัดการศึกษา.....	185
4.1.2.3 ผลการดำเนินการหลักสูตรปอเนาะ พุทธศักราช 2504.....	187
4.1.3 หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2523.....	188
4.1.3.1 การดำเนินการจัดทำหลักสูตร.....	188
4.1.3.2 โครงสร้างของหลักสูตร.....	189
4.1.3.3 ระเบียบการประเมินผลการเรียน.....	193
4.2 ช่วงที่สอง : โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามถูกแปรสภาพเป็นโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม (พ.ศ. 2526-ปัจจุบัน).....	196
4.2.1 การจัดการศึกษาช่วง พ.ศ. 2526-ปัจจุบัน.....	196
4.2.2 หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2535.....	198
4.2.3 หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2540.....	205
4.2.4 หลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546.....	207

สารบัญ (ต่อ)

4.2.5 หลักสูตรอิสลามศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	213
4.3 การพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	222
4.4 ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	227
4.5 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	231
4.6 ปัญหาที่เกิดขึ้นจากนโยบายการพัฒนาการศึกษาสำหรับโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	234
4.7 สภาพการจัดการศึกษาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	236
4.7.1 สภาพเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม.....	236
4.7.2 สภาพเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม.....	237
4.7.3 ลักษณะที่ควรจะเป็นของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในอนาคต.....	238
4.8 ปัจจุบันและอนาคตของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	239
4.8.1 บทบาทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามต่อชุมชนในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	239
4.8.2 ความต้องการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	240
4.8.3 ปัญหาและอุปสรรคของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	241
4.8.4 อนาคตของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้.....	242

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	244
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	246
5.2 การอภิปรายผล.....	258
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	263
บรรณานุกรม.....	265
ภาคผนวก.....	286
ภาคผนวก ก.....	287
ภาคผนวก ข.....	293
ภาคผนวก ค.....	295
ภาคผนวก ง.....	297
ภาคผนวก จ (นิพนธ์ต้นฉบับ).....	299
ประวัติผู้เขียน.....	331

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1. ตารางที่ 1 แสดงจำนวนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามที่ได้รับเงินอุดหนุนตั้งแต่ พ.ศ. 2508-2511	133
2. ตารางที่ 2 จำนวนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและนักเรียนในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ปี พ.ศ. 2550	172
3. ตารางที่ 3 วิชาระยะและอัตราเวลาเรียนของหลักสูตรปอเนาะ พ.ศ. 2504	183
4. ตารางที่ 4 โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) พุทธศักราช 2523	190
5. ตารางที่ 5 โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตะวัสตีญาฮฺ) พุทธศักราช 2523	191
6. ตารางที่ 6 โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น (ฆานะวียะฮฺ) พุทธศักราช 2523	192
7. ตารางที่ 7 โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535	202
8. ตารางที่ 8 โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2535	205
9. ตารางที่ 9 โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) พุทธศักราช 2540	206
10. ตารางที่ 10 โครงสร้างหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตะวัสตีญาฮฺ) พุทธศักราช 2540	207
11. ตารางที่ 11 โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546	212
12. ตารางที่ 12 โครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	222